

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ОРІЄНТИРИ**FORMATION OF THE EUROPEAN UNION POLICY IN THE FIELD OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE REGULATION: CONTEMPORARY APPROACHES AND GUIDELINES**

У статті здійснено комплексне дослідження процесу формування політики Європейського Союзу у сфері регулювання штучного інтелекту як складової сучасного публічного адміністрування. Обґрунтовано, що розвиток технологій штучного інтелекту зумовив необхідність вироблення системного підходу до їх правового та організаційного впорядкування, що поєднує інноваційний розвиток із забезпеченням прав людини та суспільної довіри. Проаналізовано ключові етапи становлення політики Європейського Союзу, зокрема формування концептуальних засад визначення штучного інтелекту, закріплення етичних принципів його використання, розроблення стратегічних документів та створення координаційних механізмів взаємодії між інституціями ЄС і державами-членами. Встановлено, що визначальну роль у цьому процесі відіграють міжнародні стандарти, етичні настанови та програмні акти Європейської Комісії, які формують цілісну систему орієнтирів регулювання. Доведено, що центральним елементом європейського підходу виступає концепція trustworthy AI, яка передбачає поєднання правомірності, етичності та технічної надійності функціонування відповідних систем. Показано, що політика Європейського Союзу має багаторівневий характер і реалізується через інтеграцію етичних принципів у правову площину, розвиток інституційної координації та поступове посилення нормативного регулювання. Зроблено висновок, що сформована в Європейському Союзі модель політики у сфері штучного інтелекту відображає становлення нової парадигми адміністративно-правового регулювання, орієнтованої на забезпечення балансу між технологічним розвитком і захистом прав людини, та може бути використана як орієнтир для вдосконалення національних правових систем. Особливо підкреслено значення європейського досвіду для формування національних стратегій цифрового розвитку та адаптації адміністративно-правових механізмів до умов цифрової трансформації, що набуває особливої актуальності в сучасних умовах глобалізації та інтеграційних процесів, з урахуванням потреб сталого розвитку.

Ключові слова: *штучний інтелект, публічне адміністрування, адміністративно-правове регулювання, політика Європейського Союзу, цифрова політика, координаційні механізми, цифрова трансформація, європейська інтеграція, управління ризиками, інституційне забезпечення, нормативне регулювання, правова політика.*

The article provides a comprehensive study of the process by which the European Union formulated its policy on artificial intelligence regulation as a component of contemporary public administration. It is substantiated that the rapid development of artificial intelligence technologies has necessitated the elaboration of a systemic approach to their legal and organisational regulation, combining innovative advancement with the safeguarding of human rights and public trust. The key stages in the development of the European

Union's policy are analysed, including the establishment of conceptual foundations for defining artificial intelligence, the consolidation of ethical principles governing its use, the elaboration of strategic documents, and the creation of coordination mechanisms between EU institutions and Member States. It is established that international standards, ethical guidelines, and the European Commission's programmatic actions play a decisive role in this process, together forming a coherent system of regulatory benchmarks. It is demonstrated that the central element of the European approach is the concept of trustworthy AI, which presupposes the combination of lawfulness, ethical compliance, and technical robustness in the functioning of relevant systems. It is shown that the EU policy in this area has a multi-level character and is implemented through integrating ethical principles into the legal framework, developing institutional coordination, and gradually strengthening regulatory instruments. It is concluded that the model of policy developed within the European Union reflects the emergence of a new paradigm of administrative and legal regulation aimed at balancing technological development and the protection of human rights and may serve as a guideline for improving national legal systems. Particular emphasis is placed on the significance of the European experience for shaping national digital development strategies and for adapting administrative and legal mechanisms to the conditions of digital transformation, which is increasingly relevant in the context of globalisation and integration processes, taking into account the requirements of sustainable development.

Key words: *artificial intelligence, public administration, administrative and legal regulation, European Union policy, digital policy, coordination mechanisms, digital transformation, European integration, risk governance, institutional framework, regulatory policy, legal policy.*

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку публічного адміністрування характеризується активним впровадженням цифрових технологій, серед яких особливе місце посідають системи штучного інтелекту. Їх використання зумовлює трансформацію управлінських процесів, зміну механізмів прийняття рішень, а також виникнення нових викликів у сфері забезпечення прав людини, прозорості та підзвітності діяльності публічної влади. У цих умовах особливого значення набуває формування цілісної політики регулювання штучного інтелекту, що забезпечує узгодження технологічного розвитку з вимогами правової визначеності та суспільної довіри. Європейський Союз у цьому контексті демонструє послідовний підхід до вироблення відповідної політики, який ґрунтується на поєднанні інноваційного розвитку з етичними та правовими засадами функціонування цифрового суспільства.

Аналіз останніх досліджень Проблематика формування політики регулювання штучного інтелекту активно досліджується як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій літературі. Зокрема, увага приділяється питанням визначення правової природи штучного інтелекту, етичних засад його використання та моделей публічного управління у цій сфері (О. Баранов, І. Ревуцька, L. Floridi, A. Tacihagh та ін.). Водночас у сучасних дослідженнях недостатньо розкрито саме процес формування цілісної політики Європейського Союзу як багаторівневої системи публічного адміністрування, що зумовлює необхідність подальшого наукового аналізу.

Мета статті – дослідження процесу формування політики Європейського Союзу у сфері регулювання штучного інтелекту, а також визначення її основних підходів і орієнтирів у контексті розвитку сучасного публічного адміністрування.

Виклад основного матеріалу Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту об'єктивно зумовив необхідність формування належних політико-правових механізмів їх спрямування, контролю та обмеження, що підтверджується сучасними дослідженнями динаміки правового регулювання штучного інтелекту в Європейському Союзі [2]. Для Європейського Союзу відповідне питання набуло не лише технологічного чи економічного, а передусім публічно-управлінського значення, оскільки йдеться про вироблення узгодженого підходу до врегулювання явища, здатного істотно впливати на реалізацію прав людини, здійснення адміністративних функцій, функціонування внутрішнього ринку та забезпечення цифрового суверенітету Союзу. У цьому контексті політика ЄС у сфері штучного інтелекту становить інтерес не лише як сукупність програмних актів та нормативних рішень, а як послідовний, інституційно впорядкований процес формування нового напрямку публічного адміністрування.

Вихідним пунктом такого процесу є питання про сам об'єкт правового впливу. У науковій літературі обґрунтовано зазначається, що визначення поняття «штучний інтелект» не може мати суто технічного або суто юридичного характеру, а потребує міждисциплінарного підходу, який поєднує елементи інформатики, права, етики та соціальних наук [1]. Саме цим пояснюється той факт, що формування політики Європейського Союзу розпочалося із з'ясування концептуальних характеристик AI. У документі *A definition of Artificial Intelligence: main capabilities and scientific disciplines* підкреслюється, що його метою є уточнення змісту AI як наукової дисципліни та технології, усунення термінологічної невизначеності та створення спільної основи для подальших етичних і політичних рекомендацій [8]. Відтак, уже на початковому етапі було закладено підхід, за яким ефективне регулювання неможливе без належної дефініційної визначеності.

Разом із тим формування європейської політики у сфері штучного інтелекту відбувалося у тісному зв'язку з міжнародними процесами. Важливим орієнтиром виступила Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, прийнята Організацією економічного співробітництва та розвитку у 2019 році [12]. У цьому акті закріплено базові принципи розвитку AI, що поєднують стимулювання інновацій із забезпеченням довіри, дотриманням прав людини та демократичних цінностей. Зазначений документ характеризується як перший міжурядовий стандарт у сфері AI policy, що заклає фундамент для подальшого формування національних і наднаціональних підходів до регулювання. Для Європейського Союзу ці принципи виявилися концептуально близькими, оскільки відповідали традиції поєднання технологічного розвитку з ціннісно орієнтованим правовим порядком [12].

Теоретичне підґрунтя європейської політики значною мірою сформувалося під впливом етичної дискусії щодо штучного інтелекту. У дослідженні L. Floridi та J. Cowls обґрунтовано існування п'яти універсальних принципів ethical AI, а саме: beneficence, non-maleficence, autonomy, justice та explicability [11]. Особливого значення набуває принцип explicability, який поєднує вимогу прозорості алгоритмічних рішень із необхідністю підзвітності за їх наслідки. Для європейської моделі регулювання це мало принципове значення, оскільки дозволило інтегрувати етичні вимоги у правову площину, надавши їм нормативного потенціалу. Відтак етичні принципи перестали виконувати лише декларативну функцію та трансформувалися у критерії, що визначають зміст майбутніх регуляторних механізмів [11].

Порівняльний аналіз, здійснений C. Cath, S. Wachter, B. Mittelstadt, M. Taddeo та L. Floridi, засвідчив, що європейський підхід до регулювання штучного інтелекту від початку відрізнявся від американського та британського більш вираженою орієнтацією на соціальні, етичні та політичні наслідки технологій [4]. Автори звертають увагу на те, що хоча ранні політичні документи ще не формували завершеної концепції «good AI society», вони вже демонстрували відхід від суто ринково-інноваційної моделі на користь підходу, що базується на захисті прав людини, суспільній довірі та демократичній легітимності. Таким чином, можна констатувати, що європейська політика у сфері AI від самого початку формувалася як ціннісно зумовлена.

Одним із перших системних проявів такої політики став Coordinated Plan on Artificial Intelligence 2018 року [5]. У цьому документі визначено ключові напрями діяльності Європейського Союзу, серед яких: збільшення інвестицій у сферу AI, підготовка до соціально-економічних трансформацій, а також формування належної етичної та правової рамки. Водночас особливу увагу приділено координації дій між державами-членами та інституціями ЄС, що має забезпечити синергію національних стратегій та підвищення конкурентоспроможності Союзу на глобальному рівні. Такий підхід свідчить про становлення багаторівневої моделі публічного управління, у межах якої політика формується як результат узгодженої взаємодії наднаціонального та національного рівнів [5].

Подальший розвиток зазначених ідей знайшов своє відображення у документі Ethics Guidelines for Trustworthy AI 2019 року [9]. У ньому сформульовано фундаментальне положення, відповідно до якого *trustworthy AI* визначається як така, що має бути правомірною, етичною та технічно надійною. При цьому наголошується, що довіра до штучного інтелекту залежить не лише від технічних характеристик, а від усього соціотехнічного контексту його створення та використання. Таким чином, проблема AI переводиться у площину комплексного публічного управління, що охоплює питання відповідальності, прозорості, контролю та оцінки ризиків. Водночас у Guidelines підкреслюється зв'язок між етичністю та конкурентоспроможністю, що свідчить про прагнення ЄС поєднати інноваційний розвиток із нормативною впорядкованістю [9].

Наступним етапом стало концептуальне осмислення переходу від етичних принципів до конкретної політики. У дослідженні Європейського парламенту *Artificial Intelligence: From Ethics*

to Policy зазначається, що ключовим завданням є трансформація етичних орієнтирів у ефективні правові та управлінські механізми [10]. Особлива увага приділяється забезпеченню прозорості, демократичної легітимності та підзвітності при використанні AI у публічній сфері. Таким чином, було сформовано інтелектуальне підґрунтя для переходу від soft law до більш жорстких форм правового регулювання.

Ключовим документом, що закріпив новий етап розвитку політики ЄС, стала White Paper on Artificial Intelligence 2020 року [6]. У ній підкреслюється, що штучний інтелект відкриває значні можливості для розвитку економіки та суспільства, зокрема у сфері охорони здоров'я, сільськогосподарства, безпеки та кліматичної політики, але водночас породжує ризики, пов'язані з непрозорістю рішень, дискримінацією та втручанням у приватне життя. У зв'язку з цим Європейська комісія визначає необхідність формування єдиного підходу, заснованого на європейських цінностях, який поєднає дві взаємопов'язані складові – excellence та trust. Перша передбачає розвиток технологічного потенціалу, друга – забезпечення нормативної та етичної основи використання AI [6].

Подальший розвиток цієї політики знайшов відображення в оновленому *Coordinated Plan on Artificial Intelligence* 2021 року, де закріплено необхідність поєднання регуляторної рамки довіри з активізацією інвестицій, розвитком цифрової інфраструктури та масштабуванням впровадження штучного інтелекту у межах Європейського Союзу [7]. Це свідчить про перехід від концептуального осмислення до практичної реалізації політики, що набуває ознак цілісної управлінської системи.

Важливим елементом сучасної європейської політики є її орієнтація на права людини. У дослідженні J. Salgado-Criado та C. Fernandez-Aller обґрунтовано, що регулювання AI в Європі має базуватися на human rights-based approach, який передбачає врахування принципів людської гідності, недискримінації, пропорційності та ефективного контролю [13]. У поєднанні з етичними принципами це формує цілісну ціннісну основу політики ЄС, яка визначає її зміст і спрямованість.

Теоретичне осмислення цієї політики здійснюється і в ширшому контексті теорії управління. Зокрема, A. Taeiagh зазначає, що сучасні моделі AI governance характеризуються поєднанням різних інструментів – від традиційного правового регулювання до стандартів, саморегулювання та гібридних форм управління [14]. Такий підхід дозволяє пояснити, чому політика ЄС включає як нормативні акти, так і стратегічні документи, рекомендації та етичні керівні принципи. У сукупності вони утворюють багаторівневу систему публічного адміністрування.

Сучасні дослідження також підтверджують необхідність балансування між інноваціями та етичними вимогами. Так, D. O. Cajueiro та V. R. R. Celestino наголошують, що ефективне регулювання AI повинно враховувати як потенціал технологічного розвитку, так і ризики для прав людини, пов'язані з упередженістю алгоритмів та порушенням приватності [3]. Такий підхід цілком узгоджується з європейською моделлю, яка прагне забезпечити не лише розвиток технологій, а й їх соціальну прийнятність.

З огляду на викладене можна дійти висновку, що формування політики Європейського Союзу у сфері штучного інтелекту є поетапним і системним процесом. На початковому етапі відбувалася концептуалізація AI та визначення його основних характеристик [1; 8; 12]. Далі – формування етичних принципів та їх інституціоналізація [9; 11; 13]. Наступним кроком стало створення координаційної рамки та узгодження дій держав-членів [5; 7]. Зрештою, відбувся перехід до формування комплексної політики, що поєднує інноваційний розвиток із забезпеченням довіри та правової визначеності [6; 10; 14].

Таким чином, сучасна політика Європейського Союзу у сфері штучного інтелекту характеризується комплексністю, ціннісною орієнтованістю та інституційною узгодженістю. Вона поєднує інноваційний розвиток із необхідністю забезпечення прав людини, прозорості та підзвітності. Зазначена модель має системний характер і відображає якісно новий етап розвитку публічного адміністрування, у межах якого поєднуються правові, організаційні та етичні інструменти регулювання. У цьому полягає її значення як орієнтира для формування національних моделей правового забезпечення розвитку штучного інтелекту.

Висновок. Формування політики Європейського Союзу у сфері регулювання штучного інтелекту характеризується як поетапний процес, що охоплює концептуалізацію AI, інституціоналізацію етичних принципів та їх подальшу трансформацію у правові механізми. Така політика реалізується в межах інтегрованої цифрової стратегії ЄС і базується на багаторівневій моделі управління, яка поєднує наднаціональні та національні інструменти регулювання. Європейська

модель відзначається людиноцентричною спрямованістю, ризик-орієнтованим підходом і використанням змішаного регуляторного інструментарію, де етичні стандарти набувають нормативного значення. Це забезпечує інтеграцію принципів прозорості, підзвітності та правомірності у практику застосування систем штучного інтелекту. Отже, політика ЄС у цій сфері відображає становлення нової моделі адміністративно-правового регулювання, в якій поєднуються ціннісні орієнтири та інструменти публічного управління, що створює методологічну основу для адаптації відповідних підходів у національних правових системах.

Список використаних джерел:

1. Баранов О. А. Визначення терміну «штучний інтелект». *Інформація і право*. 2023. № 1 (44). С. 32–49. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.1\(44\).287537](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.1(44).287537)
2. Ревуцька І. Є., Заборовський В. В., Манзюк В. В. Динаміка формування правового регулювання штучного інтелекту в Європейському Союзі. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 4. С. 418–422. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.1.64>
3. Cajueiro D. O., Celestino V. R. R. A comprehensive review of artificial intelligence regulation: Weighing ethical principles and innovation. *Journal of Economy and Technology*. 2026. Vol. 4. P. 77–91. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ject.2025.07.001>
4. Cath C., Wachter S., Mittelstadt B., Taddeo M., Floridi L. Artificial intelligence and the “good society”: The US, EU, and UK approach. *Science and Engineering Ethics*. 2018. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11948-017-9901-7>
5. European Commission. Coordinated Plan on Artificial Intelligence. COM(2018) 795 final. Brussels, 2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0795>
6. European Commission. White Paper on Artificial Intelligence: A European approach to excellence and trust. COM(2020) 65 final. Brussels, 2020. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2020-02/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_en.pdf
7. European Commission. Fostering a European approach to Artificial Intelligence. Coordinated Plan on Artificial Intelligence 2021 Review. COM(2021) 205 final. Brussels, 2021. URL: <https://openresearch-repository.anu.edu.au/server/api/core/bitstreams/000dff51-9860-40d2-9222-feff4a910e7/content>
8. European Commission’s High-Level Expert Group on Artificial Intelligence. A definition of AI: Main capabilities and scientific disciplines. Brussels, 2018. URL: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/ai_hleg_definition_of_ai_18_december_1.pdf
9. European Commission’s High-Level Expert Group on Artificial Intelligence. Ethics Guidelines for Trustworthy AI. Brussels, 2019. URL: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/196377/AI%20HLEG_Ethics%20Guidelines%20for%20Trustworthy%20AI.pdf
10. European Parliament Directorate-General for Parliamentary Research Services. Artificial Intelligence: From Ethics to Policy. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020. DOI: <https://doi.org/10.2861/247>
11. Floridi L., Cowls J. A unified framework of five principles for AI in society. 2019. DOI: <https://doi.org/10.1162/99608f92.8cd550d1>
12. Organisation for Economic Co-operation and Development. Recommendation of the Council on Artificial Intelligence. 2019. URL: <https://oecd.ai/en/assets/files/OECD-LEGAL-0449-en.pdf>
13. Salgado-Criado J., Fernandez-Aller C. A wide human-rights approach to artificial intelligence regulation in Europe. *IEEE Technology and Society Magazine*. 2021. Vol. 40, No. 2. P. 55–65. DOI: <https://doi.org/10.1109/MTS.2021.3056284>
14. Taeihagh A. Governance of artificial intelligence. *Policy and Society*. 2021. Vol. 40, No. 2. P. 137–157. DOI: <https://doi.org/10.1080/14494035.2021.1928377>

Дата першого надходження статті до видання: 05.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.05.2026